

האם חטא שלמה כשנשא את בת פרעה?

הקדמה

על דרך הפשט: שלמה לא חטא בנשיאת בת פרעה
שיטת רבותינו במדרש: שלמה חטא
שלוש דרכים להסביר ששלמה נשא את בת פרעה בלי לעבור על איסור

הקדמה

לאחר שביסס שלמה את ממלכתו מבית "והממלכה נכונה ביד שלמה" (מל"א ב, מו), פונה שלמה לבסס את מעמדה של ממלכתו מוחץ, בין האומות¹: "ויתחתן שלמה את פרעה מלך מצרים, ויקח את בת פרעה ויביאה אל עיר דוד, עד פלתו לבנות את ביתו ואת בית ה' ואת חומת ירושלים סביב".
נישואי שלמה לבת פרעה מוצגים כנישואים פוליטיים. הוא אינו מתחתן עם בת פרעה - אלא "את פרעה" עצמו, ורק אחר כך לוקח את בת פרעה². על אופיים המדיני של נישואים אלה ניתן ללמוד גם מן הנדוניה שנתן פרעה מלך מצרים לשלמה: "פרעה מלך מצרים עלה, וילכד את גזר וישרפה באש ואת הכנעני הישב בעיר הרג, ויתנה שלחים לבתו אשת שלמה"³. מעמדה המיוחד של בת פרעה בביתו של שלמה הוא ביטוי למעמדה של מצרים, שהברית איתה מבוטאת בנישואין עם בת פרעה.

- 1 מל"א ב, מו. ועי' אברבנאל ומלבי"ם על אתר.
- 2 על הייחודיות של נישואים אלה עמד אברהם מלמט, "ממלכת דוד ושלמה והברית הראשונה עם מצרים" בצרון, א, 2/1 (תשל"ט), עמ' 7-14; הנ"ל, ישראל בתקופת המקרא, תשמ"ג, עמ' 207-222. בעקבותיו כתב יהודה קיל בפירושו דעת מקרא (מל"א ג, א): "מן המחקר עולה, שזה מאורע שאין לו אח ורע לא רק בתולדות ישראל, אלא גם בדברי ימיה של מצרים. שהרי בכל שאר נישואין 'דיפלומטיים' של מלכי ישראל מדובר בבנות מלכים משל מדינות ממדרגה שנייה, וכאן מדובר בבת מלך של מדינה ממדרגה ראשונה. אולם לענייננו גם חשיבות מכרעת לעובדה, שבניגוד לנישואים המרובים של מלכי מצרים עצמם עם בנות מלכים זרים, לא נודעה לנו אף דוגמה ודאית אחת של השאת בת מלך מצרים לשליט נוכרי זולת שלמה".
- 3 פרשיית כיבוש גזר בידי פרעה לאחר ארבעים שנות שלטון דוד בארץ ישראל מתמיהה. מדוע לא דוד ולא שלמה בנו כבשו את העיר גזר, הנמצאת בתוככי ממלכתם? ראה בדעת מקרא שם ט, טז ובהערה 11, וכן במאמרו של שמואל אברמסקי (שהוזכר שם בהערה) "היחס לאמורי וליבוסי בספר שמואל - התשתית ההיסטורית והמשמעות האידאית", ציון, נ

ניסיון זה, לבסס את הממלכה על ידי נישואים לבת פרעה זכה לביקורת קשה של חכמינו⁴. התנ"ך מתנגד לבריתות מעין אלה, ומצפה שמלכי ישראל יסמכו על ה' ולא על ממלכות האזור⁵. לביקורת זו של חכמינו על עצם ההסתמכות על עם זר במקום על אלוקי ישראל, יש להוסיף את הקושי ההלכתי הכפול שבנשיאת בת פרעה:

א. האם גייר שלמה את בת פרעה - או שנשא אותה בגויותה? שתי האפשרויות קשות. נשיאת בת פרעה בגויותה מתנגשת עם הפסוק (דברים ז, ג) "...ולא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבןך" האוסר נשיאת נשים נוכריות⁶. האפשרות האחרת, ששלמה גייר את בת פרעה, קשה אף היא, לאור קביעת הגמרא⁷, והרמב"ם בעקבותיה⁸, כי לא קיבלו גרים כל ימי דוד ושלמה. כיצד אם כן גייר שלמה את בת פרעה?⁹

(תשמ"ה), עמ' 27-58. מסתבר כי שלמה הוא זה שביקש בתמורה לנישואין אלה שפרעה יכבוש את גזר, וישחרר את שלמה מן הכנעני היושב בה.

4 ראה: ששון גלעד, "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה: העתקת נקודת השבר מסוף מלכות שלמה לראשיתה בדרשות חז"ל", בית מקרא, נג, א (תשס"ח), עמ' 145-164.

5 גרוסמן אברהם, "ברית צבאית עם עמי ניכר בספר מלכים", מים מדליו, 1 (תש"נ), עמ' 144-145. דוגמה לכך נוכל לקחת מדברי התוכחה שנאמרו שנים רבות אחר נישואי שלמה עם בת פרעה, בנבואת ישעיהו (לא, א-ד): "הוי הידדים מצרים לעזרה, על סוסים ישענו ויבטחו על רב רב ועל פרשים כי עצמו מאד, ולא שעו על קדוש ישראל, ואת ה' לא דרשו: וגם הוא חכם ויבא רע, ואת דבריו לא הסיר, וקם על בית מרעים ועל עזרת פעלי און: ומצרים אדם ולא אל, וסוסייהם בשר ולא רוח, וה' יטה ידו וקשל עוזר ונפל עזר ויחדו כלם וקליין". מסתבר שדברים אלה נאמרו לחזקיה מלך יהודה שמרד בסנחריב מלך אשור וסמך על עזרת המצרים, ראה בדעת מקרא שם בסיכום הפרשה.

6 על האפשרות שהפסוק אוסר נשיאת נשים רק משבעת העמים המוזכרים בפסוקים שקדמו - ראה להלן.

7 ביבמות (כד, א) מובאת מחלוקת בשאלת תקפות הגיור בימי דוד ושלמה. לדעת רבי נחמיה "מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, לשום עבדי שלמה, אינן גרים". אולם דעת רב שם ש"הלכה כדברי האומר כולם גרים". אלא שגם לדעת רב דווקא בדיעבד "כולם גרים", אבל לכתחילה אין לגיירם, כדברי הגמרא בהמשך שם: "תנו רבנן: אין מקבלים גרים לימות המשיח, כיצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה". וראה בערוך לנר (שם) בהסבר שאלת הגמרא (יבמות עו, א): כיצד גייר שלמה את בת פרעה "והא לא קיבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה?". לכאורה שאלת הגמרא אינה מובנת, הרי כבר פסק רב הלכה כדברי האומר כולם גרים? "ונ"ל דס"ל הש"ס דלא פליג רבא אברייתא, רק דברייתא קאמרה דלכתחילה אין מקבלין, אכן אם גיירו על פי הדיטות אין דוחין אותן אלא מקבלין ודינן אותן בדין גרים. וזהו כפסק הרמב"ם (בהל' איסור"ב פי"ג הט"ו). ונראה שמוזה הוציא הרמב"ם דינו שם. והרב המגיד כתב שיצא לו דין זה מק"נ אלף שגיירו בימי דוד, אכן לפענ"ד אין מזה ראיה, די"ל שהם גיירו עצמן, אבל לא קבלו אותם בדין גרים, וכמו שכתבו התוס' בסוגיין. אבל לפי דברינו שפיר מוכח כן".

8 רמב"ם שם הל' יד-טז. אלא שלא ברור מדברי הרמב"ם אם בת פרעה נכללת במה שכתב בהלכות אלה, ועוד נשוב לכך להלן.

9 שאלה זו כבר נשאלה בסוגיה ביבמות עו, א.

ב. גם אם שלמה גייר את בת פרעה, עדיין יקשה כיצד יכול היה שלמה להתחתן איתה, הרי התורה אוסרת נישואים עם מצרי או מצריה עד דור שלישי: "...לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו: בני אֶשֶׁר יוֹלְדוּ לָהֶם דֹּר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱלָהּ" (דברים פרק כג, ח-ט), ובת פרעה היא מצרית ראשונה!¹⁰

כאמור, כבר הגמרא ביבמות (עו, א-ב) עסקה בשאלות אלה, אלא שנחלקו הראשונים והאחרונים בביאור דברי הגמרא ובמסקנה העולה ממנה.

על דרך הפשט שלמה לא חטא בנשיאת בת פרעה

אולם הרד"ק ור"י אברבנאל העלו את האפשרות כי שלמה פירש את פסוקי התורה באופן אחר מחז"ל. הן הרד"ק והן הר"י אברבנאל¹¹ מבססים את הסברם על שיטות שהוזכרו בחז"ל, אך נדחו מן ההלכה. לדעתם שלמה אכן גייר את בת פרעה ונשא אותה לאישה, ולא הייתה בזה עבירה לא על האמור בדברים (ז, ג) "...ולא תתחתן בם בְּתֵדָה לֹא תִתֵּן לְבָנֶיךָ וּבְתוּלָה לֹא תִקַּח לְבִנְךָ", כיון שאיסור זה נוגע רק בבת משבעת האומות יושבות הארץ שהוזכרו בפסוק שלפניו. שיטה זו, העולה מפשטי הכתובים, היא דעת חכמים (עבודה זרה לו, ב). אומנם דעת רשב"י שם שפסוק זה בא לאסור בנות מכל האומות, ולא רק משבעת האומות יושבות הארץ, וכן נפסק להלכה¹², אך שלמה המלך יכול היה לסבור כדעת חכמים שהמצרים אינם בכלל האיסור, ולאחר גיור מותר לשאתם. ועוד, לדעה אחת בגמרא (יבמות עו, א) איסור זה הוא רק לנושא אישה מבלי לגיירה, אך לאחר שהתגיירה אין איסור זה חל כלל. נמצא שאם שלמה גייר את בת פרעה מותר היה לו לשאת אותה לאישה לכל הדעות¹³. גם על איסור

10 ראה יבמות שם. הגמרא הניחה שבת פרעה שנשא שלמה היא מצרית, כלומר מצאצאי המצרים שבתקופת יציאת מצרים, ולכן אסורה בלאו זה ויש לציין שהגמרא אינה מעלה את האפשרות שבת פרעה לא הייתה בכלל האיסור מפני שאינה 'מצרית', שהרי ידוע כי היו כמה בתי מלוכה שהתחלפו במצרים מעת יציאת מצרים ועד תקופת שלמה, ויתכן שלא כל משפחות מלכי מצרים נאסרו בלאו זה. עוד יתכן שהכינוי 'בת פרעה' אינו מכוון שהיא הייתה הבת הביולוגית של פרעה, אלא שהיא הייתה בת חסותו. דוגמה לכך מצאנו במל"א פרק יא, שם מסופר על החד האדומי שברח למצרים ופרעה נתן לו את אחות אשתו תחפניס הגבירה לאישה, ובפס' כ כתוב: "ותלד לו אחות תחפניס את גנובת בנו, ותגמלהו תחפניס בתוך בית פרעה, ויהי גנובת בית פרעה בתוך בני פרעה". ידוע שבאומות העולם הולכים אחר הזכר, ואם כן בנו של החד הוא אדומי על פי ההלכה, אך הוא גדל כבן של פרעה.

11 מל"א ג, א-ג.

12 רמב"ם שם, אך עי' טור אבן העזר סימן טז.

13 על מנת לאסור את בת פרעה על שלמה מכוח פסוק זה צריכים להרחיב את איסורו הן לשאר האומות והן לאחר הגיור, ולומר שכוונת התורה היא לאסור נישואים עם גיורת מכל האומות. שיטה כזו לא נמצאה בהלכה. אולם ראה רד"ק (מל"א ג, א): "ויש אומרים כי בגוויתן לא היו להם חתנות ולא שייכא בהן חתנות, וכן כתוב לא תחתן בם כי מגיירי הו, ושלמה גייר את בת פרעה ועבר על לא תחתן בם". וכבר הקשה על דבריו הלחם משנה (שם הלכה יד):

נשיאת מצרית עד דור שלישי לא עבר שלמה, כיון שסבר שהאיסור הוא לזכרים בלבד ולא לנקבות, וכדעת רבי שמעון במשנה (שם עמ' ב):

עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם, אבל נקבותיהם מותרות מיד. מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלושה דורות, אחד הזכרים ואחד הנקבות. רבי שמעון מתיר את הנקבות מיד. אמר רבי שמעון: קל וחומר הדברים, ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם - התיר את הנקבות מיד, מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלושה דורות - אינו דין שנתיר את הנקבות מיד? אמרו לו: אם הלכה נקבל, ואם לדין - יש תשובה. אמר להם: לא כי, אלא הלכה אני אומר.

רבי שמעון מעיד כי הוא קיבל את ההלכה שדווקא מצרי אסור, ומצרית מותרת, בקבלה מרבו. יתכן אפוא כי שיטה זו נהגה בדורו של שלמה והייתה קיימת גם בדורות אחרים, ומכאן הקבלה עליה מעיד רבי שמעון¹⁴.

שיטת רבותינו במדרש - שלמה חטא בנשיאת בת פרעה

הר"י אברנאל וכן הרד"ק מודים שהסברם אינו עולה יפה לדעת חז"ל, שפירשו שאף גיורת מצרית אסורה עד דור שלישי, למרות שהאיסור "לא תתחתן בס" קיים דווקא בעודה גויה, "ואם כן לדעתם (שלמה) חוטא היה" (הארנאל שם). ואכן כך פירש גם רש"י (מלכים א פרק ג, ג):

ויאהב שלמה ללכת בחקות דוד אביו - ארבע שנים עד שלא התחיל לבנות הבית, אבל משהתחיל לבנות - ויתחתן שלמה את פרעה, נמצאת אומר כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה ועד היום הזה (ירמיה לב, לא). כך שנינו בסדר עולם, למדנו שאין הפרשיות כתובות כסדר.

לפי זה מנשיאת בת פרעה ואילך החלה ההידרדרות של שלמה. כך עולה גם מדברי

"ודברי הרד"ק ז"ל בספר מלכים על פסוק ויתחתן שלמה הם פלא בעיניי... דאיך אמר דעבר על לא תתחתן לפי סברת רבא שאמר בגויותן לית להו חתנות בגירותן אית להו חתנות, הא קרא דלא תתחתן לא כתיב אלא בז' עממין בלבד, ולא עבר על לאו דלא תתחתן אלא בז' עממין..."

14 אפשרות נוספת לדרשת איסור מצרית שנדחתה מההלכה, שהייתה מאפשרת לשלמה לשאת את בת פרעה, היא לקבוע שאיסור מצרי עד דור שלישי מתחיל מדורו של משה, ולא משעת הגיור של כל מצרי ומצרי, ולאחר שלושה דורות מזמן יציאת מצרים הותרו כל המצרים לבוא בקהל (ראה ביבמות עה, א): "ואם נאמר דורות ולא נאמר בנים הייתי אומר לאותן העומדים על הר סיני..." וראה עוד בדברי הרמב"ן (דברים פרק כג, ח): "והקבלה מן רבותינו כי אין דור שלישי מימי משה, אבל כאשר יתגייר אחד מהם יבוא הדור השלישי שלו בקהל ה'". וראה באברנאל שם שיתכן על פי הפשט שהאיסור "בָּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לָהֶם דוֹר שְׁלִישִׁי יָבֵא לָהֶם בְּקֶהֱל ה'" אינו מכוון לאיסור נישואים כלל.

רבותינו "כי לפיכך נסמך עניין זה למיתת שמעי, שכל זמן ששמעי קיים לא נשא שלמה את בת פרעה, שהיה ירא ממנו והיה מוכיחו על זה, כי רבו היה. ובשנה הרביעית נשא את בת פרעה, שהרי שמעי ישב בירושלים שלוש שנים" (רד"ק, וכן ברש"י לפס' א)¹⁵.

שלוש דרכים להסביר ששלמה נשא את בת פרעה בלי לעבור על איסור

שתי הפרשנויות שהבאנו לנישואי שלמה ובת פרעה מצביעות על סתירה, שלכאורה אינה ניתנת לגישור, בין ההלכה כפי שחז"ל מפרשים אותה, לבין נשיאת בת פרעה על ידי שלמה. האומנם לא ניתן ליישב בין השניים? האם אין אפשרות על פי ההלכה המקובלת בידינו שנשיאת בת פרעה על ידי שלמה לא תחשב לעבירה? מעיון בסוגיה ביבמות (דף עו עמ' א-ב) ובמפרשים שם עולות לפחות שלוש אפשרויות שעל פיהן שלמה יכול היה לשאת את בת פרעה מבלי לעבור על איסור כלשהו. הסוגיה סבוכה, ורבו בה הפירושים. נציג את העולה מהם בדרך קצרה.

הדרך הראשונה: עד כמה שהדבר מפתיע, דווקא אי גיורה של בת פרעה יכול היה לפתוח בפני שלמה פתח לחיות איתה בלי לחטוא. הגמרא אומרת ששלמה גייר את בת פרעה לפני שנשאה. על כך היא שואלת: "ותיפוק לי דהא מצרית ראשונה?". כלומר, למרות שגיירה עדיין היא אסורה עליו כיון שהיא מצרית ראשונה! בביאור שאלה זו נחלקו המפרשים. התוספות פירשו שדווקא העמדת הגמרא שבת פרעה גיירה על ידי שלמה היא שגרמה שבת פרעה נאסרה עליו, משום שהיא מצרית ראשונה. "בשלמה אי לאו גיירה ניחא שנשאה שלמה, דכל זמן שלא נתגיירה לא שייך איסור דמצרית ראשונה, ואיסור הבא על הנוכרית דחייב משום נשג"א¹⁶ עדיין לא נתקן עד בית דינו של חשמונאי, וגם קנאים פוגעים בו ליכא דלא שייך רק בצנעה אבל פרהסיה לא¹⁷ ושמא שלמה בצנעה לקחה¹⁸. אבל כיון דגיירה קשה היכי נשאה,

15 וראה לעיל הערה 4.

16 נידה, שפחה, גויה, אשת איש. ראה עבודה זרה לו, ב וברש"י שם.

17 נראה שיש כאן ט"ס וצריך לומר להיפך "דלא שייך רק בפרהסיה אבל בצנעה לא". וראה קובץ שיטות קמאי, יבמות, חלק ב (המכון להוצאת ספרים וכתבי יד זכרון יעקב) עמ' אלף שכט.

18 בגמרא עבודה זרה שם מבואר שדווקא בפרהסיה קנאים פוגעים בו, ומכאן שבפרהסיה אסור לבוא על נוכרית הלכה למשה מסיני, וכמעשה שהיה בזמרי, אבל אין איסור מפורש לבוא עליה בצנעה. וברמב"ם שם (פרק יב הל' ו'): "לא פגעו בו קנאים ולא הלוקוהו ביד הרי עונשו מפורש בדברי קבלה שהוא בכרת שנאמר כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר - יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה, אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים, ואם כהן הוא לא יהיה לו מגיש מנחה לה' צבאות, הנה למדת שהבועל גויה כאילו נתחתן לעבודה זרה שנאמר ובעל בת אל נכר, ונקרא מחלל קדש ה'". כיון שתלה הרמב"ם דין זה בכך שלא פגעו בו קנאים, משמע שדווקא במקום שיכלו לפגוע בו, כגון בפרהסיה, הוא נענש בכרת מדברי קבלה, אך בצנעה אינו בכלל כרת זה.

דהא הויא לה מצרית ראשונה". לדעת התו' הפסוק 'לא תתחתן במ' אוסר דווקא את שבע האומות יושבות הארץ, או בגלל שלא נאסרו נוכריות אלא דרך חתנות, אבל שלא בנישואין, בדרך זנות, איסורן מדרבנן בלבד, ובתקופת שלמה עדיין לא נאסר דבר זה¹⁹. נמצא שיכול שלמה לחיות עם בת פרעה בעודה גויה בלא להתחתן אתה ובלי לעבור על שום איסור.

שני קשיים יוצרת דרך זו, למרות היתרה ההלכתי: האחד - בניס שייוולדו לשלמה מבת פרעה לא יהיו יהודים, שהרי בן הנוכרית כמותה. והשני - עצם החיים עם בת אל ניכר שאינה מחויבת לשמירת תורה ומצוות קשה להולמם על שלמה ידיו ה'. ההנחה שעולה מדרך זו היא, שחיים עם גויה בדרך של זנות פחות חמורים מחיים עם גיורת שהיא מצרית ראשונה ואסורה באיסור לאו, אך די בהקשר זה לצטט את דברי הרמב"ם (איסורי ביאה פרק יב, ז-ח): "עון זה [בעילת גויה] אף על פי שאין בו מיתת בית דין אל יהי קל בעיניך, אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב אף על פי שהוא ממזר, והבן מן הגויה אינו בנו, שנאמר 'כי יסיר את בנך מאחרי' (דברים ז, ד), מסיר אותו מלהיות אחרי ה'. ודבר זה גורם להידבק בגוים שהבדילנו הקדוש ברוך הוא מהם ולשוב מאחרי ה' ולמעול בו". ואולי בזה מתמצה חטאו של שלמה. יש היתר הלכתי למעשיו, אך בדרכים מותרות הוא מכניס תרבות של עבודה זרה אל מרכז ממלכתו, ומסיר את בניו מאחרי ה'.

הדרך השנייה: בסופה של הסוגיה מובאים דבריו של רב פפא:

אמר רב פפא: אנן משלמה ליקו ונתיב? שלמה לא נסיב מידי [אנחנו משלמה נקום ונקשה? שלמה לא נשא את בת פרעה כלל] (רש"י: אלא לזנות היה מתכוין), דכתיב ביה: מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם והם לא יבואו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה (מלכים א יא, א-ב). (רש"י: לאהבה. ולא לאישות) אלא קשיא ויתחתן? מתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה.

מפרשים רבים הבינו שכוונת רב פפא לומר ששלמה כלל לא גייר את בת פרעה ולכן גם לא נשאה, שהרי אין קידושין תופסים בה קודם שהתגיירה²⁰. אולם אם כך מדוע לא אמרה הגמרא שלא גיירה, אלא אמרה שלא נשאה? כמו כן, כיון שלא גיירה

19 ראה עבודה זרה שם, וכן טור אה"ע סי' טז ובמפרשים שם. וראה ברמב"ם הל' אישות פרק א הל' ד שהבא אל ישראלית בדרך זנות עובר בלאו ד'לא תהיה קדשה'. ובמגיד משנה שם "...ומכל מקום דע, שאף לדעת רבנו אין בכלל לאו זה הגויה, שבפירוש נזכר בכתוב בנות ישראל... ואל תתמה היאך תהיה הישראלית ביאתה בזנות בלאו והגויה מדברי סופרים, לפי שאיסור העריות היא בגזירה ודבר שאין לו טעם בכל פרטיו"....

20 ראה רשב"א על אתר: "אלא נראה לי דהכי קא מקשה: מאי אהני בגירותה להתירה לו לגמרי (הרי היא מצרית ראשונה)? ואהדר ליה: דשלא כתורה עבד ולא גיירה". וכן בריטב"א ורמב"ן שם.

ונשאה דרך חתנות הרי שעבר על דברי תורה, וא"כ מדוע לא אמרה הגמרא ששלמה נשא את בת פרעה שלא כדין? האחרונים על אתר²¹ מסבירים כי כוונת רב פפא לומר ששלמה אכן גייר את בת פרעה, אבל לא נשאה לאישה אלא חי אתה בלא קידושין כפילגש. וכיוון שאיסור מצרית ראשונה הוא לאו הבא מכלל עשה, הרי שבלא קידושין האיסור אינו חל, כשם שכתב הרמב"ם²² שהבא על חייבי לאווין בלא קידושין אינו לוקה, כך גם בחייבי עשה הבא עליהן בלא קידושין אינו לוקה, ו"לעולם גיירה, אבל לא נשאה לאשה רק לפילגש, ובזה ליכא איסור דאורייתא"²³. עדיפות הדרך הזו על הקודמת היא, שאם היו נולדים לשלמה בנים מבת פרעה הם היו יהודיים ולא מצריים²⁴. גם הפסול של מי שדבק בבת אל ניכר סר משלמה על פי פירוש זה.

הדרך השלישית: הדרך השנייה שהבאנו לעיל, פותחת פתח להסבר נוסף. לאחר גיורה של בת פרעה חל אומנם איסור 'מצרית ראשונה', אך איסור זה מורכב משני דברים: קידושין וביאה. אם יבוא אליה לאחר שיקדש אותה יעבור שלמה על איסור מצרית ראשונה. אולם יתכן כי שלמה נשאה אך לא בא עליה כלל, ונמצא שלא עבר על האיסור מעולם. כך מפרש רבי שמחה שמואל נאבר בספרו על הרמב"ם 'משרת משה' (איסורי ביאה פרק יג). מדברי הרמב"ם עולה ששלמה גייר את נשותיו, ובת פרעה מכללם, אלא ש"לבת פרעה לא קרב אליה כלל רק שמו נקרא עליה"²⁵, ולכן לא עבר שלמה על האיסור של 'מצרית ראשונה'. נמצא כי גם על פי ההלכה המסורה בידינו יכול היה שלמה לשאת את בת פרעה ללא חטא.

21 רבי יעקב עטלינגר בערוך לנר על אתר, וכן רבי שלמה אב"ד סקאלא בספרו 'ירוש יעקב על אתר'.

22 שם פרק טו הלכה ב. וראה בכסף משנה שם שכתב בשם רבי אברהם בן הרמב"ם: "הנה למדנו מפסוק זה שמצרי ואדומי דור ראשון ושני איסורן בעשה, וליכא למימר בזנות עשה, אלא ודאי בקידושין"... אמנם הראב"ד והרמב"ן שם חלקו על הרמב"ם, ולדעתם אף בחייבי לאווין חייב מלקות על ביאה ללא קידושין, ולשיטתם לא היה שלמה יכול לחיות עם בת פרעה גם כפילגש.

23 ערוך לנר שם.

24 עיין ברשב"א על אתר, שמכוח קושיה דומה דחה את דברי התוספות שם.

25 על דברי הרמב"ם הללו ראה לחם משנה שם הל' יד, שלכאורה מדברי הגמרא נראה ששלמה לא גייר את בת פרעה ואילו מדברי הרמב"ם נראה ששלמה גיירה. ועיין שם שהאריך להקשות על שיטת הרמב"ם. ועיין מגיד משנה שם שהביא ראיה לדברי הרמב"ם ששלמה גייר נשותיו מדברי הגמרא ביבמות ששלמה גייר את בת פרעה. אולם נראה שהסבר זה לא נשאר למסקנה (רש"י שם). וראה בערוך לנר שם, וכן בדברי הרב שמחה שמואל נאבר בספרו 'משרת משה' על אתר.